

MATKA KOHTI KOGNITIIVISTA KIELIKÄSITYSTÄ

Leonard Talmy *Toward a cognitive semantics. Volume I: Concept structuring systems.* Cambridge: MIT Press 2000. 565 s. ISBN 0-262-20120-8. *Volume II: Typology and process in concept structuring.* Cambridge: MIT Press 2000. 495 s. ISBN 0-262-20121-6.

Leonard Talmy on yksi kognitiivisena kielitieteenä tunnetun kielitieteen haaran suurista nimistä. Hän on ollut vaikiinnuttamassa ja kehittämässä muun muassa sellaisia käsitteitä kuin kuvio ja tausta, voimadynamiikka ja fiktiivinen liike. Hän on myös terävöittänyt huomattavasti esimerkiksi spatiaalisten suhteiden ja kausaation semanttista tutkimusta. Onkin erikoista, ettei Talmyn kirjoituksia ole ennen vuosituhannen vaihdetta julkaistu kuin yksittäisinä artikkeleina. Nyt puute on kuitenkin korjattu: käsillä oleva kaksiosainen teos sisältää runsaat tuhat sivua artikkeleja Talmyn uran varrelta. Kyseessä ei ole aivan pelkkä uudelleenjulkaisu, sillä kirjoituksia on osittain uudistettu ja ne on järjestetty temaattisesti.

Nimen mukaisesti kirjassa on kyse matkasta. Matkan päämäärä on inhimillisen käsitejärjestelmän ymmärtäminen, inhimillisen ajattelun rakenteiden paljastaminen. Kognitiivinen kielitiede lähestyy tätä päämäärää yhdistämällä kielitieteellisen ja psykologisen perspektiivin (osa I: s. 3). Tämä mantranomainen lausuma tarkoittaa käytännössä yleensä sitä, että kieltä katsotaan merkityksistä päin — semantiikka on siis tutkimuksen ensisijainen kohde. Näin on myös tässä tapauksessa. Teoksen nimessäkin on sana *semantiikka*, ja Talmy toteaa semantiikan olevan elimellisesti kognitiivista (I: 18). Semantikko on

hänelle automaattisesti kognitiivinen semantikko.

Matkan voi tulkita myös konkreettisesti yksittäisen tutkijan kehityskertomukseksi — vanhin kokoelman artikkeleista on julkaistu ensi kerran vuonna 1975. Vaikka artikkeleita on uudistettu, uudistaminen on ollut melko pintapuolista. Valtaosaan on tehty vain joitakin pieniä lisäyksiä. Niinpä pitkä matka on jo kuluttanut joitakin kirjoituksia. Talmyn tausta on muiden kognitiivisen kielitieteen voimahahmojen tapaan generatiivisessa kielioppiperinteessä, mikä näkyy erityisen hyvin esimerkiksi kausaalisuutta käsittelevässä, alun perin vuonna 1976 julkaistussa artikkelissa. Nykyisin erityisesti amerikkalaista kognitiivista kielitiedettä leimaa oppositioasema suhteessa chomskylaiseen perintöön (ks. esim. Onikki 2000), joten ajattelutavan muutosta on kiinnostava seurata.

Talmy on lingvisti ja kognitiotieteilijä. Hän on kiinnostunut erityisesti kieliopillisista rakenteista, sillä hänen perusajattelunsa mukaan se, miten semanttiset sisällöt ovat kiteytyneet kielioppiin, kertoo myös kognition rakenteista. Kielioppia tutkimalla voimme siis paljastaa kognitiivisen toiminnan periaatteita. Useimmissa Talmyn artikkeleissa metodina tämän päämäärän saavuttamiseksi on luokittelu. Talmy jakaa semanttista avaruutta osiin joskus jopa raivosuttavan pikkutarkasti. Lokerointi ja jaottelu ▶

tuottavat kuitenkin tulosta: yleistyksen ovat palkitsevia.

Laaja teos koostuu kahdesta erillisestä kirjasta, joista kummassakin on kahdeksan artikkelia. Talmy kutsuu artikkeleitaan luvuiksi, mutta en tässä yhteydessä seuraa kirjoittajan mallia. Kirjoitukset hahmottuvat nimittäin yhä selvästi erillisiksi artikkeleiksi, ja kokonaisuus muistuttaa muutenkin enemmän artikkelikokoelmaa kuin monografiaa.

Artikkelit on jaoteltu temaattisesti niin, että teoskokonaisuuden kaksi kirjaa ovat melko itsenäisiä. Ensimmäinen kirja, *Concept structuring systems*, on kiinteä johdatus Talmy perusajatteluun. Siinä Talmy tarkastelee, miten kieli jäsentää käsitteellisiä sisältöjä. Käsitteitä jäsennetään neljän skemaattisen järjestelmän avulla. Näitä järjestelmiä ovat hahmotusjärjestelmä (*configurational system*), perspektiivi (*perspective*), huomion kohdistaminen (*distribution of attention*) ja voimadynamiikka (*force dynamics*). Myös kirja jakautuu neljään teemakokonaisuuteen: ensimmäinen kokonaisuus on yleisesittely, muut kolme taas on nimetty Talmy skemaattisten järjestelmien mukaan — ainoastaan perspektiivi jää ilman kattavaa omaa käsittelyään.

Teosparin toinen kirja, *Typology and process in concept structuring*, on selvästi sekakoosteisempi. Se jakautuu kolmeen osaan, joille ei löydy ensimmäisen osan tapaan selvää yhteistä nimittäjää. Suurimman ja kiinnostavimman osan toisesta kirjasta kattaa sen pohtiminen, minkälaisin keinoin kielet kuvaavat tapahtumia; muissa osissa käsitellään kommunikaatiota ja laajennetaan käsittelyä kielestä kohti muita kognitiivisia systeemejä.

VAHVA ENSIMMÄINEN KIRJA

Kirjan aloittava esittelyartikkeli »The relation of grammar to cognition«, joka kuuluu ensimmäiseen teemakokonaisuuteen, toimii

siis johdatuksena Talmy koko ajattelu-tapaan. Ydinkysymys on, minkälaisia suhteita kielissä ilmaistaan kieliopillisilla rakenteilla. Talmy jakaa kielen kategoriat tuttuun tapaan avoimen ja sulkeisen luokan elementteihin. Kielioppiin eli sulkeisen luokan elementteihin Talmy laskee paitsi esimerkiksi päätteet, johtimet ja abstraktit kategoriat, kuten subjektin tai sanajärjestyksen, myös konjunktiot, prepositiot, partikkelit ynnä muut suljetun ja kiinteän ryhmän muodostavat sanat (I: 23). Muu osa sanastosta kuuluu avoimeen luokkaan. Tässä artikkelissa Talmy pyrkii kuvaamaan alustavasti kaikkia merkityksiä, joita kieliopillisilla muodoilla ilmaistaan — ja ei ilmaista: typologisen tiedon perusteella päätellään esimerkiksi, että sijaintia tai kappaleiden läheisyyttä ilmaistaan usein kieliopillisilla rakenteilla, mutta absoluuttista tai laskennallista etäisyyttä tai kokoa ei juuri koskaan. Artikkelit liikkuvat melko yleisellä tasolla, ja se sopii hyvin vaikkapa johdatukseksi kieliopin tutkimukseen, ellei sitten lähes 80 sivun pituus pelästytä aloittelevaa kielentutkijaa.

Myöhemmin käsittely yksityiskohtaisuuksiin. Hyvä esimerkki on kirjan kolmas, klassinen artikkeli »How language structures space«. Siinä lähtökohta on tismalleen sama kuin ensimmäisessä artikkelissa, mutta tutkimuskohteena eivät enää ole kaikki kieliopilliset elementit vaan vain ne, joilla ilmaistaan spatiaalisia suhteita. Ajatellaan esimerkiksi näkymää ikkunasta. Havaitsemme aistein tuhansia yksityiskohtia: työhuonetta vastapäätä olevan talon, kadulla kulkevat ihmiset ja autot sekä näiden koon, muodon, sijainnin, suhteen toisiinsa ja niin edelleen. Jo havainnoidessamme tätä näkymää me luokittelemme sitä eri olioihin ja näiden välisiin suhteisiin — yksityiskohtien tulva jäsenyyt. Jos sitten ryhdymme selittämään näkymää sanoin, luokittelu tulee näkyväksi sanoina ja kieliopillisina muotoina. Käytämme esimerkiksi samoja kieliopilli-

sia muotoja kuvaamaan hyvin erikokoisten tai -muotoisten olioiden keskinäistä läheisyyttä: *koira on linnunlauton/talon vieressä*. Artikkelissaan Talmy osoittaa yksityiskohtaisen tarkastelun avulla, miten kieliopilliset muodot hahmottavat spatiaalista tilaa, miten ja mitä siitä abstrahoidaan. Havaintoja ei jätetä pelkästään spatiaalisten suhteiden tasolle, vaan yleistyksiset ovat kattavia. Talmy arvosteleeikin voimakkaasti klassista kategoriakäsitystä, jonka mukaan kategoriat ovat selkeärajaisia, toisensa pois sulkevia ja koko kuvattavan alueen kattavia. Erityisesti hän korostaa viimeisen paikansapitämättömyyttä: »Rather than showing a contiguous array of specific references, languages instead exhibit a smaller number of such references in a scattered distribution over a semantic domain» (I: 242).

Spatiaalista tilaa käsittelevä artikkeli muodostaa kirjan toisen, hahmotusjärjestelmää käsittelevän teemakokonaisuuden yhdessä artikkelin »Fictive motion in language and 'ception'» kanssa. Fiktiivisellä liikkeellä Talmy viittaa käsitteistykseen, jossa liikkeettömästä tilanteesta puhutaan liikettä kuvaavin termein (esimerkiksi *vuorijono nousee horisontissa, tie kulkee Helsingistä Kuopioon*). Kyse on pitkälti samasta ilmiöstä, josta esimerkiksi Langacker (1987) käyttää nimitystä abstrakti liike. Talmy käsittely on kuitenkin Langackerin käsittelyä laajempi ja moniulotteisempi.

Ensimmäisen kirjan kolmas teemakokonaisuus esittelee kielellisiä keinoja, joiden avulla joitakin tekijöitä nostetaan käsitteistyksessä etualalle ja vastaavasti toisia jätetään taka-alalle tai kokonaan pois näköpiiristä. Kyse on niin yksittäisten olioiden kuin prosessien ja niiden osaprosessien erilaisesta valottamisesta. Avausartikkeli »The windowing of attention» on yleisjohdatus teemaan, »Figure and ground in language» taas syvennyksen kuvion ja taustan käsitteisiin.

Kuvio–tausta-jako pohjaa havainnolle, että käytännöllisesti katsoen aina, kun kieli kuvaa kahden entiteetin välistä suhdetta, toinen näistä entiteeteistä on korosteisempi ja toinen taas taka-alaisempi. Taka-alaisempi entiteetti toimii käsitteistyksessä taustana, jota vasten korosteisempi kuvio hahmotetaan. Talmy'n hahmopsykologian pohjalta kehittämä jako on ollut pohjana muun muassa Langackerin kognitiivisen kielitieteen piirissä tunnetummalle muuttujakiintopiste-jaolle. Teemakokonaisuuden lopettava »Structures that relate events» esittelee kuvio–tausta-jakoa käyttäen hyväksi erilaisia rakenteita, joilla kahden tapahtuman välistä suhdetta kuvataan. Talmy'n esittelemät rakenne-esimerkit ovat pelkästään englannin kielestä, mutta perinpohjainen käsittely antaa paljon eväitä, ja myös vastaväitteen aiheita, vaikkapa suomen kielen infinitiivijärjestelmän tarkastelijalle. Esimerkiksi englannin merkitys- ja muotokategorioiden vertailutaulukko (I: 372–376) tarjoaa lähtökohdan kieltenvälisille vertailuille.

Ensimmäisen kirjan päättävä teemakokonaisuus sisältää artikkelit »Force dynamics in language and cognition» ja »The semantics of causation». Voimadynamiikka on kenties tunnetuin Talmy'n tutkimuskohteista. Talmy aloittaa artikkelinsa tarkastelemalla, miten kieli kuvaa konkreettisten, fyysisten kappaleiden välisiä voimasuhteita. Analyysi esimerkiksi verbien *make, get, stop, let ja keep* semanttisista ulottuvuuksista onnistuu muutamien semanttisten komponenttien avulla: on kaksi entiteettiä (agonisti ja antagonisti eli vaikuttaja ja vastustaja), näiden pyrkimys joko lepoon tai toimintaan, näiden keskinäiset voimasuhteet ja lopputulos. Konkreettisten tilanteiden voimadynamiikasta piirtyy Talmy'n käsittelyssä selkeä ja vaikuttava kuva. Tämä vastaisi melko pitkälle kirjan kolmannen artikkelin spatiaalisten suhteiden

den analyysia, ellei Talmy astuisi vielä askelta eteenpäin. Hän nimittäin osoittaa artikkelissaan myös, että samoin kuin puhumme konkreettisten kappaleiden voimasuhteista, puhumme myös esimerkiksi ihmisten välisistä suhteista, sisäisistä tiloistamme ja sosiaalisista pakoista. Samoin analyysivälinein, joilla voimme tarkastella fyysisten kappaleiden vaikutuksia toisiinsa, voimme tarkastella esimerkiksi abstraktimpaa antamista tai sallimista (ks. suomen kielestä Leino 2003: 124–136). Kirjan viimeisessä artikkelissa Talmy käsittelee kausaalisuutta samoilla metodeilla ja tutuksi tulleella perinpohjaisuudella. Apuna ovat aiemmat havainnot niin huomion kohdistamisesta kuin voimadynamiikastakin.

SEKALAINEN TOINEN KIRJA

Teosparin toinen kirja alkaa yli puolet koko kirjasta kattavalla teemakokonaisuudella, jossa Talmy tarkastelee tapahtumarakenteen kuvaamista tyypologisesta näkökulmasta. Hän esittelee lähestymistapansa yksityiskohtaisesti (II: 22): Ensin tarkastellaan, mitä semanttisia suhteita ilmaistaan milläkin syntaktisilla rakenteilla. Etsitään säännönmukaisuuksia. Tämän jälkeen havaittuja säännöllisyyksiä verrataan joko eri kielten välillä tai yhden kielen eri kehitysvaiheiden välillä. Taas etsitään säännönmukaisuuksia. Lopuksi pohditaan, mitä edellä havaitut säännöllisyydet tarkoittavat: minkälaisia kognitiivisia prosesseja tai rakenteita ilmiöiden taustalla on nähtävissä. Metodin ensimmäinen vaihe on niin yleinen, että rajaus on tarpeen: Talmy keskittyykin tapahtumarakenteen analysoimiseen, ja ensimmäisessä artikkelissa »Lexicalization patterns» tarkemmin liiketapahtumaan.

Talmy aloittaa esittelemällä syntaktisen käsitteen satelliitti. Sillä viitataan verbin kanssa suhteessa olevaan elementtiin, joka ei ole nominilauseke tai prepositiolauseke

(II: 102). Esimerkkejä satelliiteista ovat englannin *over* ja *mis-* lauseissa *the record started over* ja *the engine misfired*. Myös suffiksit voivat toimia satelliitteina, mutta esimerkiksi suomen sijapäätteitä ei laskettaisi satelliiteiksi, sillä ne muodostavat konstruktion yhdessä nominilausekkeen eivätkä verbin kanssa (sama määrittely sulkee englannin prepositiot pois laskuista).

Talmy satelliitti-käsitteen avulla voidaan verrata syntaktisesti hyvin eri tavoin järjestäytyviä kieliä. Artikkelissaan Talmy vertaa, mitä merkityksen puolia eri kielissä ilmaistaan satelliitin, mitä taas verbin vartalon avulla. Yksinkertaisimmillaan kyse on siitä, että englannissa esimerkiksi tapaa ilmaistaan tyypillisesti verbin vartalossa ja väylää ja liikkeen suuntaa (niin sanottua liikkeen ydinskeemaa) satelliitin avulla (*the bottle floated out*, II: 223), kun taas esimerkiksi espanjassa roolit menevät toisin päin (*la botella salió flotando*, II: 223). Tässä Talmy operoi tyypillisyyden ja ensisijaisuuden käsitteillä, mikä hieman nakertaa kokonaisuutta. Esimerkiksi voidaan ottaa vaikkapa suomi, joka Talmy mukaan (II: 60) kuuluu samaan ryhmään englannin kanssa. Englannin mallin mukainen lause olisi siis *pullo kellui ulos* mutta espanjan mukainen *pullo poistui/lähti kellumalla* on toki sekin aivan käypää suomea. Rajanveto tyypillisen ja epätyypillisen välillä on siis häilyvää: tulisiko luottaa tutkijan intuitioon vai frekvensseihin? Entä eikö käyttökontekstien erilaisuus tulisi myös ottaa huomioon? Keksityt esimerkkilauseet ovat usein jo sinänsä varsin kaukana tyypillisestä kielenkäytöstä. Joka tapauksessa Talmy tekee näistä yksittäisistä havainnoista metodinsa mukaiset yleistykset siitä, mitä eri merkityksiä ilmaistaan verbin vartalossa, mitä taas satelliitissa. Tulokset on koottu informatiiviseen taulukkoon (II: 148–149). Yleisempi tarkoitus on osoittaa, että se, miten merkitys on kiteytynyt muotoihin,

noudattaa typologisessa mielessä jonkinlaisia kaavoja — merkityksen ja muodon suhde ei ole täysin sattumanvarainen.

Toisen kirjan toinen artikkeli »Surveying lexicalization patterns» sisältää ensimmäisen artikkelin sisältöä tukevia listauksia ja aineistoa: muoto–merkitys-pareja, kieltenvälisiä yhteyksiä (typologioita ja universaaleja) sekä esityksen atsugetwin, Talmyn jo väitöskirjassaan analysoiman amerikan alkuperäiskielen, satelliittien ja polysynteettisten verbien järjestelmästä. Kolmas artikkeli »A typology of event integration» laajentaa ensimmäisen artikkelin käsittelyn liikettä kuvaavista rakenteista muun muassa tilanmuutosten ja asiantilojen toteutumisen kuvaamiseen.

Ensimmäisen teemakokonaisuuden viimeinen artikkeli on koko teosparin ainoa diakronisen kielentutkimuksen alueella liikkuva kirjoitus. Siinä Talmy lähestyy artikkelin nimen »Borrowing semantic space: Diachronic hybridization» mukaisesti kielenmuutosta semanttisen lainautumisen kautta. Hän etenee perusluonteensa mukaisesti yksityisestä yleiseen jaottelemalla ensin erilaisia slaavilaisten kielten jiddiissä aiheuttamia semanttisia muutoksia ja ko koamalla tämän jälkeen listan semanttista lainautumista koskevista periaatteista (II: 316–317). Käsittely on Talmya parhaimmillaan: lingvistisistä faktoista edetään yleistykseen, jotka on esitetty niin selkeästi, että samankaltaisten ongelmien parissa painiskelevan on helppo niihin tarttua.

Toisen osan kaksi jälkimmäistä teemakokonaisuutta ovat ensimmäistä heikompia ja jäävät hieman irrallenen kokonaisuudesta. Semanttista interaktiota käsittelevän teemakokonaisuuden artikkeleissa »Semantic conflict and resolution» ja »Communicative goals and means: Their cognitive interaction» siirrytään kieliopillisten muotojen analyysistä kommunikaation analysointiin. Selvästi on nähtävissä, että Talmy on par-

haimmillaan kieliopin tutkijana. Ensimmäisessä, lyhyessä artikkelissa pohditaan, mitä kognitiivisia prosesseja viestin vastaanottaja tarvitsee valitakseen sopivimman tulkinnan yksittäisen lausuman mahdollisista merkityksistä. Jälkimmäinen artikkeli taas pohtii tilannetta kielen tuottajan kannalta: minkälaisin kognitiivisin prosessein valitaan tarjolla olevista kielellisistä keinoista tiettyihin kommunikaatitavoitteisiin sopivimmat? Lähestymistapa kuulostaa kankealta ja staattiselta vastaanottajineen ja kielen tuottajineen, ja sitä se onkin. On vaikea kuvitella, että viestinnän tai vuorovaikutuksen tutkija, joka on perillä tuoreesta alansa kirjallisuudesta, innostuisi Talmyn artikkelista, jonka uusin lähde on vuodelta 1976. Itse käsittelystä löytyy kuitenkin kiinnostavia yksittäisiä havaintoja, ja tapa käsitellä samassa yhteydessä hyvin erityyppisiä kommunikaation tavoitteita vaikuttaa inspiroivalta. Talmy (II: 343–344) luettelee 18 erilaista tavoitetta, joihin kommunikoidessa pyritään. Joukossa on niinkin erilaisia periaatteita kuin proposition esittäminen, pyrkimys kieliopillisuuteen, tunteiden aiheuttaminen vastaanottajassa ja pyrkimys esteettisyyteen.

Kirjan viimeisessä teemaosassa Talmy laajentaa käsittelyään kielestä muihin kognition osa-alueisiin. Hänen ajattelunsa mukaan ihmisen kognitio voidaan jakaa useisiin, osin päällekkäisiin osajärjestelmiin, joilla on yhteisiä rakenteellisia ominaisuuksia yhden tai useamman muun osajärjestelmän kanssa. Näistä järjestelmistä Talmy (II: 377) mainitsee visuaalisen ja kineettisen havaintojärjestelmän, päättelyn, tunteet, huomiokyvyn, muistin ja suunnittelukyvyn. Artikkelissa »The cognitive culture system» hän esittää, että kulttuuri muodostaisi yhden tällaisen kognitiivisen järjestelmän — ihmiselle ominainen kyky kulttuuriseen kanssakäymiseen olisi siis tavallaan lajiominaisuus, kognitiivisen järjestel-

mämme osa. Tällaisen näkemyksen vasta-kohtana hän kritisoi käsitystä, jonka mukaan kulttuuri tai esimerkiksi sen kommunikointikäytännöt olisivat olemassa inhimillisestä yksilöstä riippumattomina rakenteina (II: 414). Kritiikin kohteista Talmy mainitsee etnometodologian ja erityisesti keskustelunanalyysin.

Koko kirjan päättävä artikkeli »A cognitive framework for narrative structure» on koukkaus kertomusten analysoinnin maailmaan. Se antaa taas näytteen Talmyn armostomasta luokittelukyvyvystä, mutta ei kuitenkaan tällä kertaa tarjoa lingvistille kummoisia hurraamisen aiheita tai aitoja analyysivälineitä. Artikkelia vaivaavat samantyyppiset ongelmat kuin edellä mainittua »Communicative goals and means»-artikkelia: alalta on tehty hyllymetreittäin tutkimusta, jota Talmy ei ainakaan eksplisiittisesti ilmaise ottaneensa huomioon. Artikkelit ei kuulu teoskokonaisuuden parhaimmiston.

PARHAIMMILLAAN SEMANTI- KON APUVÄLINEENÄ

Käsillä oleva teos on monella tapaa ansio- kas, mutta huomautettavaakin on. Aikaisemmin julkaistujen artikkelien ympärille parsittu rakenne on osin ristiriitainen. Esimerkiksi ensimmäisessä kirjassa ei sen otsikosta *Concept structuring systems* huolimatta käsitellä omassa teemakokonaisuudessaan perspektiivisiä toisin kuin kaikkia muita Talmyn »käsitteitä järjestäviä systeemejä». Kakkososa taas on selvästi seka-koosteinen. Kokonaisuus olisi varmasti koherentimpi, jos muutama artikkeli esimerkiksi lopusta olisi maltettu jättää pois. Tällaisenaan teos toki dokumentoi Talmy elämäntyön kaikkine aspekteineen.

Pitkän tutkijanuran kokoaminen yksiin kansiin aiheuttaa tietenkin ongelmia teomen ajankohtaisuuden suhteen. Tästä syys-

tä artikkeleihin on tehty uudistuksia, mutta valitettavasti uudistusten taso vaihtelee. Esimerkiksi pääosin 1990-luvulla levinyt konstruktioajattelu on selvästi inspiroinut Talmya, ja hän esittää muutamassakin yhteydessä (esim. II: 35) vasta tähän kirjaan lisättyjä huomioita tutkimistaan rakenteista suhteessa erityisesti Goldbergin (1995) argumenttirakenteisiin. Sen sijaan esimerkiksi viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimuksen uudempiin virtauksiin Talmy ei selvästi ole tarkemmin tutustunut. Hänen analyysinsä yksittäisten lauseiden semantisesta järjestäytymisestä ovatkin todella yksityiskohtaisia ja tarkkanäköisiä verrattuna siihen vähään, mitä sanotaan merkityksestä osana vuorovaikutusta. Yksittäisten, usein keksittyjen lauseiden analyysia voidaan pitää perustutkimuksena, jonka tuloksista voidaan ammentaa, kun tarkastellaan merkityksen muodostumista aidossa kontekstissa. Jollain tavalla tätä perustutkimuksen verifiointia »tosielämässä» jää kuitenkin kaipaamaan.

Syntaksin tutkimuksen pitkän perinteen mukaisesti Talmy esittää analyysinsä pääosin englannin kieleen nojaten. Varsinkin ensimmäisessä osassa tämä häiritsee, kun esitetyt yleistyksiset kielestä kognitioon näyttävät tarkoittavan yleistystä englannin kielestä kognitioon. Tämä lienee ainakin osaksi vain esitystekniikkaa, sillä ainakin toisen osan typologiset käsittelyt (ja runsas erikielinen aineisto) antavat aiheen uskoa, että ykkösosankin päätelmien taustalla on laajempi kieliaineisto.

Talmy artikkeleiden kerääminen yhteen on merkittävä teko kognitiivisen kielitieteen saralla. Kyse ei ole kevyestä iltalukupaketista, vaan lähes käsikirjamaisesti oppaasta semantiikan maailmaan. Teoksen todellinen arvo punnitaan nimenomaan semantiikan tutkijan aputyökäluna, ja siinä tarkoituksessa Talmy ajatuksille on selvästi ollut kysyntää. Huolimatta siitä, että

Talmy ei juurikaan ole käsitelty suomalaisessa kognitiivisen kielitieteen perinteessä pinnalla olleita polysemiaan ja metaforaan liittyviä kysymyksiä, on Talmyyn meilläkin viitattu ahkerasti; esimerkiksi kognitiivisen kielitieteen alalta julkaistuissa väitöskirjoissa on Talmy'n erilaisia luokitteluja käytetty lähes poikkeuksetta. Tämä ei tarkoita sitä, että Talmy'n kanssa olisi aina oltu samaa mieltä. Hänen tapansa asettaa sekä tutkimuksen lähtökohdat että tulokset esille perinpohjaisesti tekee niistä paitsi helposti lähestyttäviä myös avoimia uudelleenkehittelyille. Näin Talmy'n usein toistama fraasi »esitykseni on vain lähtökohhta tarkemmalle tutkimukselle» toteutuu konkreettisesti. ■

LARI KOTILAINEN

Sähköposti: lari.kotilainen@helsinki.fi
lari.kotilainen@uni-koeln.de

LÄHTEET

- GOLDBERG, ADELE 1995: *Constructions. A construction grammar approach to argument structure*. Chicago: University of Chicago Press.
- LANGACKER, RONALD 1987: *Foundations of cognitive grammar I. Theoretical prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- LEINO, JAAKKO 2003: *Antaa sen muuttua. Suomen kielen permissiivirakenne ja sen kehitys*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ONIKKI, TIINA 2000: Mistä mieli merkityksen tutkimukseen? Kognitiivisen kielentutkimuksen merkitysnäkemyksestä. – Anu Airola, Heikki J. Koskinen & Veera Mustonen (toim.), *Merkkillinen merkitys* s. 85–114. Helsinki: Gaudeamus.

KIELIFILOSOFISIA TUTKIMUKSIA GENEVESTÄ

Ferdinand de Saussure *Écrits de linguistique générale*. Toimittaneet Simon Bouquet ja Rudolf Engler Antoinette Weillin avustamana. Bibliothèque de philosophie. Paris: Éditions Gallimard 2002. ISBN 2-07-076116-9.

Vuonna 1996 tehtiin Geneven keskustassa sijaitsevassa Saussuren suvuntalossa yllättävä löytö. Talon peruskorjauksen yhteydessä pihan huvimajasta löytyi kasa papereita, joiden olemassaoloa kukaan ei ollut osannut aavistaa. Materiaali oli varsin sekalaista: se sisälsi runsaasti Ferdinand de Saussurelle (1857–1913) lähetettyjä kirjeitä, niiden vastaushahmotelmia, muisti- ja päiväkirjoja, muistiinpanoja sekä kursseilta, joille Saussure oli opiskelijana osallistunut, että hänen itsensä pitämiltä luennoil-

ta, hahmotelmia politiikkaa ja muita ajankohtaisia asioita käsitteleviä lehtikirjoituksia varten, runoja, itse piirrettyjä sarjakuvia sekä ennen kaikkea suuren joukon käsikirjoituksia, jotka käsittelevät erilaisia kielitieteellisiä aiheita. Nyt tästä joukosta on erotettu Saussuren yleistä kielitiedettä käsittelevät käsikirjoitukset. Ne on liitetty yhteen vastaavien ennestään tunnettujen käsikirjoitusten kanssa ja julkaistu yksissä kansissa nimellä *Écrits de linguistique générale* ('Kirjoituksia yleisestä kieli-